

FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDA PAZANDACHILIK TERMINOLOGIYASIDA MADANIY XUSUSIYATLARNING AKS ETISHI

Otanazarova Shahlo Jasurbek qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti 2-bosqich magistranti

Annotasiya: Ushbu tezisda fransuz va o'zbek tillarida pazandachilik terminologiyasida madaniy xususiyatlarning aks etishi tahlil qilinadi. Ikki tildagi pazandachilik atamalarini taqqoslab o'rganish orqali o'zbek va fransuz xalqlarining oshxonasi, ovqatlanish madaniyati va kundalik hayotdagi farqli jihatlari aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Pazandachilik terminologiyasi, madaniyat, fransuz tili, o'zbek tili, taqqoslama lingvistik, oshxona, ovqatlanish madaniyati.

REFLET DES CARACTÉRISTIQUES CULTURELLES DANS LA TERMINOLOGIE CULINAIRE EN LANGUES FRANÇAISE ET OUZBÈKE

Otanazarova Shahlo

*Étudiant diplômé de 2ème cycle de l'Institut d'État des
langues étrangères de Samarkand*

Résumé: Cette thèse analyse le reflet des caractéristiques culturelles dans la terminologie culinaire française et ouzbèke. En comparant et en étudiant les termes culinaires dans deux langues, différents aspects de la cuisine, de la culture alimentaire et de la vie quotidienne des peuples ouzbek et français sont identifiés.

Mots clés: Terminologie culinaire, culture, langue française, langue ouzbek, linguistique comparée, cuisine, culture alimentaire.

KIRISH

Pazandachilik - bu faqat ovqat tayyorlash emas, balki har bir xalqning madaniyati, urf-odatlar va hayot tarzini aks ettiruvchi muhim jarayondir. Har bir tildagi pazandachilik atamalarini o'sha xalqning ovqatlanish madaniyati, taomlarining xilma-xilligi, taom tayyorlash usullari va hatto tarixi haqida ma'lumot beradi. Tezisda fransuz va o'zbek tillaridagi pazandachilik terminologiyasini taqqoslab o'rganish orqali o'zbek va fransuz xalqlarining oshxonasi va ovqatlanish madaniyatidagi o'xshashlik va farqli jihatlarni aniqlash maqsad qilingan.

Asosiy qism

Fransuz va o'zbek tillaridagi pazandachilik atamalarini taqqoslab o'rganish orqali ikki xalqning oshxonasi va ovqatlanish madaniyatidagi o'xshashlik va farqli jihatlarni aniqlash mumkin.

1. O'xshashlik jihatlari. Ikki tildagi pazandachilik atamalarining aksariyati o'zbek va fransuz xalqlarining ovqatlanish madaniyatidagi umumiy jihatlarni ko'rsatadi. Masalan, "non" (pain) so'zi har ikki tildagi pazandachilik atamalarida qo'llaniladi.

2. Farqli tomonlari. Fransuz va o'zbek tillaridagi pazandachilik atamalarining ayrimlari ikki xalqning ovqatlanish madaniyatidagi farqlarni ko'rsatadi. Masalan, "bouillabaisse" (baliq sho'rva) so'zi faqat fransuz tilida mavjud bo'lib, bu fransuzlarning baliqqa bo'lgan mehri va o'zbek xalqining bunday taomga bo'lgan mehrining yo'qligini ko'rsatadi.

Fransuz pazandachiligi dunyoda o'ziga xos madaniyati va boy tarixi bilan mashhur. Fransuz tilidagi pazandachilik atamaları fransuzlarning ovqatga bo'lgan munosabati, taomlarining xilma-xilligi va ularning tayyorlanishi haqida ma'lumot beradi. Masalan, "cuisine" (oshxona) so'zi fransuz tilida "kulinar san'ati" degan ma'noni anglatadi. Bu so'z fransuzlarning ovqatga bo'lgan jiddiy munosabatini ko'rsatadi. "Bouillabaisse" (buyabes) - bu Marseli shahridagi baliq sho'rvasining nomi. "Bouillabaisse" degan so'z fransuzlarning baliqqa bo'lgan mehri va ularning dengiz mahsulotlariga bo'lgan ishtiyoqini ko'rsatadi. Fransuz pazandachiligida taomlarning nomlari ham o'ziga xos ma'nolarni anglatadi. "Crème brûlée" (krem bryule) - bu "yog'li krem" degan ma'noni anglatadi. "Crème brûlée" taomining nomi uning asosiy ingredientlari - krem va tayyorlanish usulini ko'rsatadi.

Fransuz oshpazlik terminlarining kelib chiqishi juda xilma-xil. Ba'zilari lotin tilidan kelib chiqqan, boshqalari boshqa tillardan olingan, ba'zilari esa fransuzlar tomonidan yaratilgan. Masalan, "gastronomiya" so'zi yunoncha "gastro" (oshqozon) va "nomos" (qonun) so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, "oshqozon qonuni" degan ma'noni anglatadi. Fransuz oshpazlik terminlarining o'ziga xosligi aniqligi va boyligida. Ular turli pazandachilik texnikalarini, taom turlarini, tarkibiy qismlarini, pishirish va taqdim etish usullarini, shuningdek, fransuz oshpazligi bilan bog'liq tushunchalar va qadriyatlarni tavsiflash uchun ishlatiladi.

O'zbek pazandachiligi ham boy va xilma-xil, uning o'ziga xos xususiyatlari o'zbek tilidagi pazandachilik atamalarida aks etgan. "Palov" so'zi o'zbek tilidagi eng mashhur pazandachilik atamalaridan biridir. "Palov" so'zi o'zbek xalqining guruchli taomlarga bo'lgan munosabatini ko'rsatadi. "Qozon" so'zi ham o'zbek tilidagi muhim pazandachilik atamalaridan biridir. "Qozon" so'zi o'zbek xalqining an'anaviy pishirish usullariga bo'lgan mehrini ko'rsatadi. O'zbek pazandachiligida taomlarning nomlari ham o'ziga xos ma'nolarni anglatadi. "Manti" - bu "xamirli taom" degan ma'noni anglatadi. "Manti" taomining nomi uning asosiy ingredientlari - xamir va uning shaklini ko'rsatadi.

Fransuz va o'zbek tillarida pazandachilik terminologiyasida madaniy xususiyatlarning aks etishi — bu ikki tilning pazandachilik san'atining madaniy tarixiy-tabiiy xususiyatlarini o'z ichiga olgan masofaviy va madaniy aloqalar shakllanish jarayonidir. Bu jarayon tarixi, qadimiy madaniy meros, milliy vatanparvarlik, madaniy axloq normalari, adabiy asarlar va boshqalarning ta'siri va g'oyalarining aks ettirilishidir. Pazandachi o'lkalar hayotining tarixiy, madaniy va geografik xususiyati o'rganilganda, madaniy xatolar o'xshashliklar topilishi mumkin.

Fransuz va o'zbek tillarida oshpazlik atamalarining ma'nosini chuqurroq tushunish uchun leksik-semantik tahlil usullari qo'llaniladi. Bu usullar tillararo semantik aloqalarni, madaniy konnotatsiyalarni va oshpazlik atamalarining o'ziga xos qo'llanilishini

o'rganishga qaratilgan. Shu bilan birga, bu atamalar retseptlar, taom tavsiflari va menyular kabi matnlarda qanday ishlatilishini ham tahlil qiladi. Maqsad oshpazlik atamalarining semantik boyligini va turli til madaniyatlaridagi qo'llanilishini to'liqroq tushunishdir.

Fransuz va o'zbek tillarida oshpazlik atamalaridan foydalanish uslublari sezilarli farq qiladi.

Fransuz tili

✓ Fransuz tilida oshpazlik lug'ati juda keng bo'lib, ko'plab taom nomlari, ingredientlar va pishirish usullari uchun alohida atamalar mavjud.

✓ Fransuz tili yuqori darajadagi oshpazlik va gastronomik durdonalarni tasvirlash uchun ko'pincha ixtisoslashgan atamalardan foydalanadi. Masalan, "sufle", "bruschetta", "fondyu" kabi atamalar dunyo bo'ylab tanilgan.

✓ Ovqatning ta'mi, xushbo'yligi va teksturasini tasvirlashda fransuz tili juda batafsil bo'lishi mumkin.

O'zbek tili

✓ O'zbek oshxonasi palov, shashlik, somsa va lag'mon kabi an'anaviy taomlari bilan mashhur bo'lib, ularning har biri o'ziga xos atamalar bilan belgilanadi.

✓ Ziravorlar va o'tlardan foydalanish: O'zbek oshpazligida ziravorlar va o'tlardan keng foydalaniladi va ularning turli xil birikmalarini ifodalash uchun ko'plab atamalar mavjud.

✓ Oilaviy retseptlar va an'analar: O'zbek madaniyatida pazandachilik ko'pincha oilaviy retseptlar va an'analar bilan bog'liq bo'lib, ularning o'ziga xos atama va iboralari mavjud.

Har ikkala til ham o'z mamlakatlarining madaniy xususiyatlarini oshpazlik atamalari orqali aks ettiradi va jahon oshpazligining rang-barangligi va boyligini namoyish etadi.

Fransuzlar mashhur oshpazlar: ular yaxshi ovqatni qadrlashadi va ularning ko'pchiligi pishirishni yaxshi ko'radilar. Ular ovqat kitoblaridan foydalanadilar va sevimli taomlari uchun retseptlar almashadilar. Yaxshi oshpaz haqiqiy "cordon bleu" hisoblanadi. Agar siz professional tarzda pishirsangiz, siz oshpazsiz. Quyida misollar:

Mirepoix - ko'plab taomlar uchun lazzat asosi sifatida ishlatiladigan piyoz, sabzi va selderey aralashmasi.

Sauté - skovorodkada yuqori olovda ovqatni tez pishirish.

Julienne - sabzavotlarni ingichka shaklda kesish texnikasi.

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, fransuz va o'zbek tillaridagi pazandachilik terminologiyasini taqqoslab o'rganish orqali ikki xalqning oshxonasi va ovqatlanish madaniyatidagi o'xshashlik va farqli jihatlarni aniqlash mumkin. Har bir tildagi pazandachilik atamalari mazkur xalqning tarixi, geografik joylashuvi, taomlari va ovqatlanish madaniyati haqida ma'lumot beradi.

Xalqaro pazandachilar ham mamlakat xususiyatidagi madaniy belgilarni o'zgartirish va yaxshilash imkoniyatiga ega. Shu bilan birga, madaniy axloq, milliy manzaralar, klassik she'riyot, madaniy atrof-muhit, fashion dasturlarini sanoatlashtirish jarayoni

borada davom etmoqda. Metaforalar, epitetlar, shu jumladan pazandalar madaniy an'anaviy vositalaridan foydalanish, xalq oshiqchilik, millatiy parchaliklar, badiiy tuzilishning xususiy qarama-qarshiliklari madaniy rivojlanishda faol rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nasimova, F. (2024). FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDA PAZANDACHILIK TERMINLARI ISHLATILISHINING LEKSIK-SEMANTIK USULLARI. Центр Научных Публикаций (buxdu.Uz), 53(53).
2. Boltayevna, Ikromova Lola. "Expression of seasons in french proverbs and sayings and their equivalents in uzbek." American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) 2.1 (2024): 458-461.
3. Claire Miquel, Anne Goliot-Lété "Vocabulaire progressif du français" Niveau intermédiaire (A2/B1), 3ème edition, CLE International/Sejer 2017.
4. Bobokalonov, O. "Quelques particularités étymologiques des phytonymes médicinales." Таълим тизимида чет тилларни ўрганишнинг замонавий муаммолари ва истиқболлари, Халқаро илмий-амалий анжуман. Бухоро (2020): 22-26.
5. "La cuisine française", <https://www.francetv.fr/culture/1531831-la-cuisine-francaise>.

